Należytość pocztowa opłacona gotówką

Cena 25 groszy

TYGODNIK ŻYDOWSKI

Organ Organizacji Syjonistycznej w Tarnowie

Rok XII | Tarnów, piątek 2 czerwca 1939 r. | Nr. 20

„Syjonizm dąży do stworzenia publiczno-prawnie zagwarantowanej siedziby dla narodu żydowskiego w Palestynie".

(Bazylea 1897)

Nr. tel. 45 Konto P. K. O. 410.288

Redakcja i administracja: pl. Kazimierza W. 3

Godziny przyjęć od godz. 4 do 5 popołudniu

Rękopisów nie zwraca się

TREŚĆ:

Rabin dr M. Weissman

Nasza droga do celu przez naukę i wiedzę

(Z okazji uzyskania praw publiczności przez Liceum Tow. „Safa Berura" w Tarnowie)

Rok rocznie o tej samej porze stają rodzice żydowscy przed niezmiernie trudnym dylematem, którego nie sposób obejść ani ominąć. Chodzi o to, jak pokierować wychowaniem i kształceniem dzieci, co ze względu na specyficzne warunki życia żydowskiego nie jest rzeczą łatwą. Bo podczas gdy w każdej społeczności mającej normalne warunki bytowania i rozwoju, rodzice posiadają możność swobodnego wyboru i decydowania o przyszłości swych dzieci, to u nas niema niestety mowy o wolności wyboru zawodu, jak długo kierunki ustalające strukturę gospodarczo-społeczną żydów nie są wyznaczone według pewnych obiektywnych, przedmiotowych kryteriów, lecz na podstawie momentów emocjonalnych. W takiej sytuacji rodzice żydowscy muszą z konieczności dokonać wyboru z pośród ograniczonych możliwości i częstokroć nie mogą urzeczywistnić swych planów odnośnie przyszłości swych dzieci.

Od niejakiego już czasu przywykliśmy do tego, że w pewnych kołach, gdzie się jawnie szerzy taniego wyrobu defetyzm, skazujący żydostwo na wymarcie, mówi się o tym, że kształcenie i nauka obecnie nie mają żadnego celu, ponieważ nie zapewniają przyszłości wobec smutnych perspektyw naszej młodzieży na progach wyższych uczelni, oraz potem przy wykonywaniu jednego z tzw. wolnych zawodów. Smutna rzeczywistość bezsprzecznie napawa nas głęboką troską, której należy dać wyraz przez odpowiednią obronę zagrożonych pozycyj na każdym polu, ale nie wolno chyba ukuć z tego broni przeciw sobie samemu ani przeciw temu, co jest istotnym dla żydostwa i dzięki czemu żydostwo jako społeczność narodowa się ostało, mianowicie przeciw nauce. Wystarczy tylko rzucić okiem na dzieje naszej martyrologii, by stwierdzić ogrom ofiar i cierpień, jakie my Żydzi od 2000 lat składaliśmy na ołtarzu wiedzy i nauki.

Trzy są chwile przełomowe w życiu dziecka, w których zastanawiamy się, dokąd go skierować. Raz przy ukończeniu szkoły powszechnej, drugi raz przy ukończeniu gimnazjum, a w końcu po maturze. Trzeci wypadek trudno w tym miejscu omowić, gdyż zależy on od indywidualnych możliwości, zainteresowań i inklinacyj młodzieży. Chciałbym raczej zwrócić uwagę na dwa pierwsze etapy, w których rodzice rozstrzygają względnie winni po głębokiej rozwadze rozstrzygnąć kwestię kształcenia i wychowania młodzieży.

Jeśli chodzi o młodzież, która ukończyła 6-klasową szkołę powszechną, to nie ulega najmniejszej wątpliwości, iż należy ją skierować — poza małymi oczywista wyjątkami uniemożliwiającymi intensywniejsze oddanie się pracy umysłowej — do gimnazjum ogólnokształcącego, gdzie w ciągu 4 lat nauki posiada ona możność przyswojenia sobie minimum wiedzy potrzebnej każdemu bez wyjątku człowiekowi. Omawianie bądźto zachwalanie w tym miejscu szczegółów programu tych szkół jest zbędne i niecelowe, gdyż sam fakt, iż Min. Wyzn. Rel. i Ośw. Publ. stanęło na stanowisku, że gimnazjum ogólno-kształcące opiera się głównie na tzw. podstawie dydaktycznej ze wszech miar humanistycznej, bardzo dużo mówi za siebie. Dziś, kiedy świat czasami zapomina, co to jest humanitas, wszczepianie humanizmu w duszę młodego dziecka staje się prawie że nakazem chwili. A nie trzeba chyba dodać, że w naszych zakładach wychowawczych narodowo-żydowskich ideał wszechludzki zostaje sprzęgnięty w jedną całość z etyką żydowską, według odpowiedniej syntezy pierwiastka ogólno-ludzkiego i żydowskiego. Dobry człowiek-obywatel Państwa i równie dobry Żyd — oto ideał wychowawczy naszej żydowskiej szkoły średniej o specjalnie w tym duchu opracowanym i realizowanym programie. Program ten na terenie naszego miasta reprezentują w pełni już kompletne zakłady wychowawcze Tow. Safa Berura w swoich trzech stopniach: 6 klasowej szkole powszechnej, 4-klasowym gimnazjum i 2-letnim liceum, które w dowód zupełnego uznania i zaufania ze strony władz posiadają już pełne prawa szkół państwowych, ostatnio nadanych również Liceum.

Te ideały winni sobie rodzice uświadomić, gdy już w 12 tym roku życia dziecka przedwcześnie pragną pokierować jego kształceniem w stronę zdobycia tzw. pozycji w życiu. Pomijając okoliczność, że stoi to w jaskrawej sprzeczności z ideałami żydowskiej kultury i jej poszanowaniem dla czystej nauki, należy przypomnieć, że niestosowną pod względem pedagogicznym jest rzeczą właśnie w chwili, kiedy dziecko przechodzi ważny i przełomowy okres pokwitania, odciągnąć i oderwać jego uwagę od umysłowych zainteresowań i tym niejako zatorować mu drogę do dalszej pracy nad rozwojem swych sił duchowych i moralnych. My Żydzi musimy się przede wszystkim uczyć, bo to jest jedyna dziedzina, w której dotychczas jeszcze mimo wszystko ostaliśmy się. My Żydzi koniecznie musimy się uczyć, bo nas jako naród, który oderwany jest od ziemi i nie żyje normalnie, nie stać po prostu na eksperyment, który nas może przyprawić o lekkomyślną utratę inteligencji zawodowej, pozycji, o którą całe generacje nasze walczyły.

Nie ma zatem innej drogi dla 12-letnich dzieci żydowskich, jak tylko gimnazjum ogólno-kształcące w żydowskiej szacie. Jeśli przepisy prawne nakładają na rodziców obowiązek kształcenia dzieci do 14 roku życia włącznie i zabraniają je obarczać zarobkową pracą, to czynią to w głębokiej trosce o zdrowie uczącej się młodzieży, która powinna skupić uwagę w kierunku kształcenia się i przygotowania do przyszłych ciężkich zadań. A pamiętajmy o tym, że my Żydzi celem utrzymania się na naszych pozycjach musimy jeszcze więcej się uczyć, bo nas nie stać na płytkość, na dyletantyzm i na powierzchowność. Nam nie wolno produkować półinteligentów, bo przy naszej strukturze gospodarczej nie mamy ich gdzie potem rozmieścić. Na pozycje, gdzie u innych narodów wysuwa się ludzi na wpół uczonych lub wykształconych, my Żydzi musimy wysunąć pracowników o pierwszorzędnych kwalifikacjach duchowych i intelektualnych.

Dopiero po ukończeniu gimnazjum nadchodzi okres, kiedy sprawa wyboru zawodu przybrać może realniejsze kształty. Absolwent gimnazjum nie zdradzający uzdolnienia ani zainteresowania dla studium czy zawodu z dziedziny umysłowej winien obrać odpowiadający swym zamiłowaniom i strukturze psycho-fizycznej zawód, którego zapewne prędzej się wyuczy niż zwykły terminator z ukończoną 4-ro czy 6 cio klasową szkołą powszechną. Czas rzekomo stracony na nauce w szkole powetuje sobie młodzież przez skrócenie czasu obowiązkowego terminu i przez spotęgowanie swej zdolności apercepcyjnej. To samo dotyczy skierowania młodzieży do wszelkiego rodzaju liceów zawodowych, choć i tu jeszcze nie całkiem wiadomo, jakie będą wyniki tej specjalizacji zawodowej na wyższym stopniu szkoły średniej. Ten typ szkół bowiem jest dopiero w początkach i ma jeszcze w przyszłości zdać swój egzamin życiowy.

Nasz niezapomniany mistrz Ch. N. Bialik bawiąc przed laty w Polsce zakończył jeden ze swych referatów poświęconych zagadnieniu wychowania dzieci w duchu odrodzonej tradycji żydowskiej, znanym apelem: Do chederu! To hasło powinno nam uprzytomnić, jaki jest obowiązek nasz wobec naszych dzieci i jaki jest ideał wychowawczy naszej nauki. Ten tak pogardzany i zapoznawany cheder służył ideałowi naukowo-wychowawczemu, który nie liczył się z żadną koniunkturą, ani nie był pomyślany z widokami więcej lub mniej intratnej pozycji materialnej w życiu. Dziś, kiedy tak oddaliliśmy się od instytucji chederu, wróćmy przynajmniej do jego ideału i dajmy temu wyraz w życiu wtedy, kiedy chodzi o praktyczne realizowanie tego, o czym niejednokrotnie lubimy tylko szumnie mówić i rozprawiać. Dyskryminacje natury gospodarczej, politycznej czy społecznej nie powinny mieć wpływu na mentalność żydostwa. Byliśmy bowiem, jesteśmy i będziemy narodem książki po wieczne czasy wbrew różnym zaporom, jakie nam się stawia i rzuca pod nogi.

Trawestując powiedzenie Wielkiego Wieszcza naszego narodu, pamiętajmy Jego hasło i nakaz: Trwajmy przy nauce i zostańmy wierni wiedzy!

Błp. br.

DOW MEŁAMED

b. członek naszej plugi

padł na posterunku w Erec od skrytobójczej kuli terrorystów arabskich.

Pluga „Hanoar Hacijoni" w Tarnowie

Protest żydostwa tarnowskiego przeciw Białej Księdze

Społeczeństwo żydowskie w Tarnowie dało wyraz ostremu protestowi przeciw „Białej Księdze" na wielkim wiecu protestacyjnym odbytym w niedzielę, dnia 21 maja br. staraniem Reprezentacji Organizacji Syjonistycznych w Tarnowie.

Kilkatysięcy osób z wszystkich sfer ludności żydowskiej wypełniło po brzegi obszerne podwórze domu kahalnego przy ul. Folwarcznej, a z balkonu powiewały sztandary biało niebieskie wszystkich organizacji młodzieży syjonistycznej: Samson, Bnej Syjon, Hanoar Hacijoni, Haszomer Hacair, Akiba, Haszomer Hadati i Gordonia.

Porywające przemówienia wygłosili tow. dr Chomet, dr Schenkel, W. Götzler i L. Birnbaum. Wszyscy mówcy wyrazili oburzenie całej ludności żydowskiej przeciw zdradzie angielskiej, przeciw próbie unicestwienia tysiącletnich marzeń narodu żydowskiego. Biała Księga jednak, która stanowi czarną plamę na honorze angielskim — nigdy nie może i nie będzie zrealizowaną lecz pozostanie świstkiem papieru. Jiszuw żydowski bowiem, który tyle już wykazał bohaterstwa i wytrzymałości — nie przestanie pracować i budować nowe placówki, a diaspora da bohaterskiemu jiszuwowi konieczne na ten cel fundusze, oraz nowe kadry pionierów, którzy wbrew zakazom, legalnie lub nielegalnie przybędą do Erec i zasilą szeregi tych, którzy swym potem i krwią zraszają ziemię ojczystą. Żadne zakazy nie powstrzymają Żydów od nabywania dalszych obszarów ziemi. Budować będziemy nadal nowe placówki gospodarcze i powiększymy naszą siłę zbrojną w Erec. Naród żydowski nie cofnie się. Twardo i nieustępliwie kroczyć będzie naprzód. Krok za krokiem, piędź za piędzią. Jawnie i otwarcie. Legalnie czy nie legalnie, aż w Palestynie powstanie Państwo Żydowskie z większością żydowską i z żydowską siłą zbrojną.

Wywody mowców były kilkakrotnie przerywane hucznymi oklaskami, a po przyjęciu rezolucji protestacyjnej wszyscy odśpiewali Hatikwę w podniosłym nastroju.

Silnym i sugestywnym wyrazem protestu był również dwugodzinny strejk demonstracyjny w poniedziałek 22 maja br. Dwugodzinny ten strejk zamienił się w potężną manifestację ludności żydowskiej naszego miasta, która solidaryzując się z jiszuwem dała w ten sposób wyraz swej niezłomnej woli do walki o żydowską Palestynę. Przerwanie pracy w dzień powszedni, w porze największego nasilenia nie było czymś wymuszonym, wynikającym z nakazu. Żydostwo tarnowskie przyłączyło się do ogólnego protestu żydowskiego dobrowolnie, spontanicznie. Spuszczone żaluzje wszystkich sklepów żydowskich i unieruchomione zakłady pracy — świadczyły o tym, że żydostwo tarnowskie podobnie jak całe żydostwo polskie — gotowe jest do zdecydowanej i nieustępliwej walki o realizację syjonizmu. v.

O pomoc dla wysiedleńców

Komitet Niesienia Pomocy Wysiedleńcom Żydowskim przy Gminie Wyznaniowej Żydowskiej w Tarnowie ograniczył swą pomoc tylko do wysiedleńców pochodzących z Tarnowa.

Udziela się im wsparć w tak skromnych rozmiarach, że wysiedleńcom starczą one ledwo na opędzenie najniezbędniejszych potrzeb.

Ale i tych zapomóg nie będzie Komitet mógł udzielać, jeżeli społeczeństwo żydowskie nie przyjdzie mu z pomocą.

Nie możemy pozostawić na bruku kilkadziesiąt rodzin pozbawionych wszelkich środków do życia.

Dlatego apelujemy do społeczeństwa żydowskiego o dalsze wpłaty na rzecz pomocy dla wysiedleńców żydowskich, bo tylko w ten sposób uchronimy naszych nieszczęśliwych braci przed widmem głodu.

Niestety są jeszcze wśród zamożniejszych obywateli i tacy, którzy nie mają zrozumienia dla nieszczęśliwych naszych braci.

Ufamy, że i ci zastanowią się i nie odmówią pomocy dla swoich bliźnich i nie zmuszą Komitetu do wyjawienia ich nazwisk.

Za Komitet Niesienia Pomocy Wysiedleńcom przy Gminie Wyznaniowej Żydowskiej w Tarnowie.

Zygmunt Fleischer **Wilhelm Lichtblau**
Aron Rosenzweig **Chaskel Neumann**

Zjazd okręgowy ogól. syjonistów

W niedzielę, 28 maja odbyło się pod przewodnictwem wiceprezesa kom. lok. org. syjon. tow. dra Goldberga zjazd okręgowy ogólnych syjonistów, zwołany przez Egzekutywę w Krakowie.

Zagaił tow. dr Goldberg. który przedstawił cel zjazdu, po czym sekretarz Egzekutywy krakowskiej tow. dr Kohane, który niedawno powrócił z Palestyny, przedstawił w dłuższym przemówieniu swoje wrażenia z Erec, przy czym omówił sytuację jiszuwu w związku z wydaniem Białej Księgi, zaznaczając, że jiszuw jest przygotowany i zdecydowany do ostrej walki przeciw polityce ustalonej w Białej Księdze. Następnie omówił sytuację w organizacji syjonistycznej w związku z toczącą się akcją szeklową, nawołując do intensywnego jej przeprowadzenia na terenie Tarnowa.

Po ożywionej dyskusji powzięto cały szereg rezolucji, a m. i. rezolucję wzywającą wszystkich ogólnych syjonistów do intensywnej pracy przy rozsprzedaży szekli.

Podziękowanie

Za ofiarowane dzieciom Ochronki żydowskiej obiady dziękuje WP.:

M. Potaschmacherowi, inż. Löffelholzom, H. Leserowej, S. Grünspanom, drom Leiblom, drom Mützom, J. Maschlerom, Eislerom, A. Lionowej, J. Kellerom, H. Wassermanom, M. Katzom, H. Lauterbachom, N. Rothkopfom, radcom drom Merzom, drom Offnerom, S. Bergmanom, Ch. Ketzom, M. Offnerom, A. Marguliesom, Landauom, K Kleinowej, M. Schwanenfeldom, Feigenbaumom, J Fastom, dr Klausner-Müllerowej, A. Spielmanom, Ch. Neumanom, dyr. Schönwetterom, H. Rubinsteinom, Ch. Kornom, drom Rubinom, Toderom

Zarząd Ochronki żyd. w Tarnowie

Uroczysty raport młodzieży syjonistycznej

Dnia 20 maja br. odbył się z inicjatywy lokalnej komisji KKL międzyorganizacyjny raport młodzieży syjonistycznej. W potężnym czworoboku ustawiło się około 600 umundurowanych członków organizacyj młodzieży syjonistycznej. Imieniem młodzieży przemówił H. Kimel (Hanoar Hacijoni), który podkreślił siłę młodzieży syjonistycznej w naszym mieście. Silne organizacje młodzieży w wszystkich krajach rozproszenia, tysiące chaluców gotowych do kontynuowania dzieła pionierów naszych w Palestynie to jest gwarancja, że żadne dokumenty w rodzaju Białej Księgi nie mogą zaszkodzić syjonizmowi.

Następnie wygłosił przemówienie prezes lokalnej komisji tow. Henryk Fluhr, który podkreślił znaczenie Funduszu Narodowego szczególnie w obecnym okresie oraz obowiązki młodzieży wobec tego funduszu, przy czym zawiadomił, że Komisja KKL uchwaliła, by cała młodzież syjonistyczna wzięła udział w akcji Hagalila przez złożenie datku, od którego nie może się uchylić żaden członek org. młodzieży syjonistycznej. W końcu wygłosił przemówienie delegat centrali KKL w Jerozolimie tow. dr Porecki z Palestyny, który omówił nasze stanowisko wobec Białej Księgi 1939. Autorzy Białej Księgi — wywodził dr Porecki — popełnili błąd, nie znali bowiem młodzieży żydowskiej, nie znali narodu żydowskiego. Znają oni tylko Żydów z Whitechapel i z innych dzielnic Londynu. Gdyby znali nastawienie młodzieży żydowskiej w Polsce, Litwie i Rumunii, gdyby nadewszystko znali młodzież żydowską w Erec nie wydaliby tego haniebnego dokumentu.

Po odśpiewaniu Techezakny odbyła się defilada młodzieży, przy czym wyróżniła się org. Hanoar Hacijoni tak liczebnością jak i znakomitym umundurowaniem.

Gmina Wyznaniowa Żydowska w Tarnowie
rozpisuje niniejszym

KONKURS na naczelnika kancelarii

Warunki:

1) obywatelstwo polskie,
2) wiek nie wyżej lat 36,
3) ukończone na jednym z Uniwersytetów w Polsce studia prawnicze z 4-letnią praktyką adwokacką lub administracyjną,
4) prócz języka polskiego wymagana także znajomość języka hebrajskiego i żydowskiego w słowie i piśmie,
5) uposażenie: 300 zł miesięcznie:

Podania udokumentowane z życiorysem wnosić należy do Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Tarnowie najdalej do 10 czerwca 1939.

Za Zarząd Gminy Wyzn. Żyd w Tarnowie:
Dr Abraham Chomet, przew.

Akcja szeklowa na ukończeniu

Ruch syjonistyczny stoi obecnie przed niezmiernie ciężkimi zadaniami. Zachodzi konieczność spotęgowania wysiłków, oraz skonsolidowania i pomnożenia szeregów dla odpierania ataków wymierzonych w nasz ruch, w nasze dzieło odbudowy. Dlatego też akcja szeklowa w tym roku ma szczególne znaczenie. Stanowi ona niejako rejestrację względnie mobilizację tych, którzy pragną czynnie współdziałać w odbudowie Erec, mimo trudności i mimo Białej Księgi.

Każdy Żyd winien zatem wstąpić w szeregi walczących o Erec, a widomym znakiem przynależności do społeczności syjonistycznej to szekel.

Akcja szeklowa zbliża się już ku końcowi. Kto szekla jeszcze nie nabył winien to uczynić natychmiast.

Z żyd. szkolnictwa zawodowego

W lutym 1939 r. założone zostało w Tarnowie Towarzystwo „Wuzet" związek dla szerzenia wykształcenia zawodowego wśród Żydów, którego celem jest budzenie wśród Żydów potrzeby wychowania dzieci w zawodzie rzemieślniczym, rolniczym lub handlowym, umożliwienie młodzieży żydowskiej zawodowego wykształcenia w wspomnianych kierunkach i dokształcenia w przedmiotach wiedzy ogólnej, tudzież umożliwienie dokształcenia zawodowego rzemieślnikom, rolnikom i handlowcom, wreszcie propagowanie i popieranie przemysłu ludowego i domowego.

Towarzystwo przystępuje do założenia w Tarnowie 3-letniej szkoły mechanicznej, potrzeby której nie trzeba chyba uzasadniać.

Równocześnie przystępuje Towarzystwo do uruchomienia kursów w rozmaitych dziedzinach rzemiosła, a nadto do szeroko zakrojonej akcji, mającej na celu ułatwienie młodzieży rzemieślniczej znalezienia odpowiednich placówek pracy — opiekę nad tą młodzieżą, zorganizowanie dla niej pomocy szkolnej i poza szkolnej, opiekę nad uczniami i terminatorami i td.

Celem spopularyzowania tych zadań odbędzie się w niedzielę w dniu 4 czerwca br. o godz. 4 popoł. w salach Stowarzyszenia Kupców i Przemysłowców w Tarnowie ul. Goldhamera 5, zebranie obywatelskie, na które zaproszono cały szereg obywateli z różnych sfer.

Na F. O. N.

W ubiegłym tygodniu złożyli na ręce p. Starosty Powiatowego w Tarnowie Mieczysława Syski z przeznaczeniem na FON:

Mgr Eugeniusz Ujejski — srebrną papierośnicę i puderniczkę, oraz 2 monety srebrne, Koło Szkolne PCK. przy szkole Safa Berura w Tarnowie — 10 zł, Regina Feldbaum — obrączkę złotą ślubną i 10 monet srebrnych, Jakub Schindel — 6 proc. Pożyczkę Narodową wart. 50 zł, Izrael Wechsler — 100 zł, oraz 45 monet srebnych, Ludwika Szafraniec — 20 zł, Józef Sott z Gumniska — 20 dolarów, Izrael Fisch — 10 sztuk monet srebrnych, Grono Naucz. Szkoły Powszech. Stow. Żyd. Naucz. w Tarnowie — 13 kwitów stwierdzających uiszczenie I-szej raty za 13 bonów POP., uczniowie i uczenice szkoły Powszech. Stow. Żyd. Nauczycieli w Tarnowie — 25 zł, Wilhelm Lichtblau — Kino Apollo — 2 obligacje 6 proc. Pożyczki Narod. na 100 zł, Salomon Wurzel — 40 zł, Koło Związku Prac. Poczt i Telegr. i Telef. w Tarnowie — obligacje 6 proc. Pożyczki Narod. wartości 50 zł, Eugeniusz Delman — kwit na wpłacone 100 zł jako 1-szej raty subskryb. POP. na 300 zł, Koło Związku Rezerwistów w Gromniku — kwit na wpłacone 68 zł za 4 bony POP., Juda Freireich — srebrną papierośnicę i 4 przedmioty srebrne, Prywat. Instytut Muzyczny — 100 zł 50 gr, Związek niższych funk. państw. R. P. Oddział w Tarnowie — 10 zł, Szulim Fuchs — oblig. 6 proc. Poż Narod. na kwotę 100 zł.

Jak należy zorganizować Jiszuw?

Po żywiołowych i gwałtownych demonstracjach, które po ukazaniu się „Białej Księgi Mac Donalda", niby potężna i nieprzebrana fala, rozlały się po całym żydowskim Erec-Izrael, nastąpiła chwilowa cisza. Po pełnych oburzenia i bólu protestach, ciskanych w oczy rządowi brytyjskiemu za zdradę narodu żydowskiego, prasa hebrajska powraca stopniowo do tonu bardziej opanowanego, niemniej jednak stanowczego, zastanawiając się nad środkami, które Jiszuw i cały naród żydowski winny przedsięwziąść, by pokrzyżować zdradzieckie plany wroga.

Na pytanie, zawarte w tytule, odpowiada M. Smilański w „Bustenai", pisząc m. i.: „Niemało cierpi Jiszuw z powodu braku gospodarza, który reprezentowałby naprawdę wszystkie warstwy i odłamy żydostwa Erec Izrael. Ten brak gospodarza d‿wał się dotkliwie we znaki we wszystkich dziedzinach życia gospodarczego kraju i na polu politycznym. Ten brak kierownictwa reprezentującego cały Jiszuw hamował w niemałym stopniu dotychczasowy rozmach i rozwój Erec Izrael. Waad Haleumi wybrany przed wielu laty i przez jedną część Jiszuwu nie może w obecnej wojennej dla Jiszuwu chwili, podołać wszystkim trudom i ciężarom.

Czas obecny nie nadaje się jednak na grutowne zmiany, a tymbardziej już nie na zmiany „rewolucyjne". To co można i należy bezwzględnie zrobić w obecnej chwili przedstawia się jak następuje: Agencja Żydowska, Waad Haleumi, naczelne organizacje gospodarcze Jiszuwu oraz przedstawiciele samorządów i gmin winni się czym prędzej zebrać i wyłonić ze siebie ściślejszy komitet, któremu odda się nieograniczone pełnomocnictwa w sprawach związanych z obecnym okresem wojennym. Komitet ten sprawowałby swoje funkcje do czasu przeprowadzenia nowych wyborów do Rady Narodowej i odbycia się najbliższego Kongresu. Zadanie takiego komitetu byłoby olbrzymie i bardzo złożone: Przede wszystkim musiałby skierować wszystkie działania i wysiłki Jiszuwu w kierunku pokonania i przezwyciężenia trudności politycznych powstałych obecnie. Zadaniem tego komitetu byłoby zapanowanie — naturalnie nie przy pomocy siły — nad „ulicą", i nie dać, by „ulica" zapanowała nad biegiem naszych myśli i czynów, umocnienie gospodarczych pozycji Jiszuwu już istniejących przez powiększenie jego siły twórczej i dochodowości i zmniejszenie wydatków, rozszerzenie w maksymalny sposób gospodarczych pozycji Jiszuwu przez zakładanie nowych placówek i warsztatów pracy na wsi i w miastach. Komitet ten musiałby także nawiązać ścisły kontakt z żydostwem galutu i skłonić to żydostwo, by stanęło na zew Jiszuwu w jego umocnieniu i rozszerzeniu swoich sił i pozycji pracy nie przy pomocy filantropijnych zbiórek drobnych i większych, które nie są wcale produktywne, lecz przez stworzenie na miarę państwową rentownych pozycji gospodarczych w przemyśle, na roli, na lądzie i morzu. Tylko przy pomocy tak pomyślanej akcji i organizacji uda się nam uporać z niesłychanymi, piętrzącymi się przed nami trudnościami i wyjść na szeroki trakt wielkiej pracy państwowej w odbudowie żydowskiego Erec Izrael".

HANIA FLEISCHERÓWNA — JÓZEF MAJERHOF
Tarnobrzeg — Tarnów
zaręczeni
w maju 1939 r.
(Osobnych zawiadomień nie wysyła się).

לחברנו שמואל שיפר לארושיו את העלמה פיגא קיפל מיסלו, ברכת מזל-טוב לבבית. יזכו לעתיד מזהיר ברוחנו
ועד ההסתדרות „מזרחי" בטרנוב
הועד המקומי לתנועת „תורה ועבודה" בטרנוב
הסתדרות החלוץ ה„מזרחי" בטרנוב
הסתדרות „ברורי" בטרנוב
כנסת „השומר הדתי" בטרנוב

חברנו שמואל שיפר! לארושיך את העלמה פיגא קיפל מיסלו, שא נא את ברכותנו הלבביות.
תהי דרכך בחיים סוגה בשושנים
ישראל נצלר, האחים גרטנר, פנחס בורשטין, אינוש. ש. ז. לפלהולץ

Z Zrzeszenia Kupców i Przemysłowców

Onegaj odbyło się posiedzenie Wydziału, na którym p. Dawid Seiden przedstawił sytuację gospodarczą kupiectwa żydowskiego w okręgu tarnowskim, omawiając w szczególności zagadnienia pieniężno-kredytowe, obroty gospodarcze oraz sytuację tarnowskich spółdzielni kredytowych i ich politykę kredytową w związku z wycofaniem wkładów oszczędnościowych, po czym wywiązała się ożywiona dyskusja w której brali udział: pp. mgr Spielman, H. Fluhr, D. Seiden, J. Weinstock, H. Holländer, W. Götzler, H. Hochhäuser. Powzięto uchwały w kierunku współdziałania z tarnowskimi spółdzielniami kredytowymi celem utrzymania zagrożonych placówek gospodarczych. Następnie poruszono sprawy podatkowe a między innymi kwestię spornych wymiarów w podatku lokalowym dla przedsiębiorstw przemysłowych. Następnie omawiano sprawę reorganizacji „Funduszu dla podupadłych kupców im. Józefa Heumana", przy czym prezes p. mgr Spielman przedstawił konkretne wnioski, uchwalone przez wybraną komisję dla rozbudowy agend wymienionego „Funduszu". W wyniku obrad uchwalono ożywić działalność wspomnianego „Funduszu" i wybrano delegatów, mających być łącznikami między dystrybuentami cegiełek „Funduszu" a Wydziałem. W skład powyższej delegatury weszli pp. F. Dindas, Z. Fenichel, J. Freireich, S. Gelb, W. Götzler, H. Holländer, H. Hochhäuser, Ch. Sz. Korn, M. Potaschmacher, D. Seiden, L. Selinger, S. Turnheim, J. Weinstock. W końcu omówiono sprawę uruchomienia przez Zrzeszenie Żydowskiego Koedukacyjnego Gimnazjum Kupieckiego w Tarnowie.

W niedzielę, 28 maja b. r. odbyło się w sali branżowej Zrzeszenia pod przewodnictwem p. Ch. Fessla posiedzenie kupców sekcji chemicznej, na którym omówiono bieżące sprawy zawodowe oraz podatkowe.

Zrzeszenie przypomina zainteresowanym, iż dnia 5. b. m. płatna jest II rata subskrybcyjna 5 proc. Pożyczki Obrony Przeciwlotniczej a zarazem wzywa subskrybentów do punktualnego wpłacenia przypadających kwot.

Podziękowanie

Wszystkim Instytucjom, jakoteż wszystkim osobom, krewnym i przyjaciołom, a w szczególności WP. Rabinowi dr M. Weissmanowi za słowa pociechy i współczucia, wyrażone mi z powodu śmierci mojej błp. **ŻONY** — wyrażam tą drogą z głębi serca płynące podziękowanie.

MAKS DINTENFASS

Nadanie praw publiczności Liceum Tow. „Safa Berura" w Tarnowie

Pan Minister W. R. i O. P. pismem z dnia 15 maja 1939 r. Nr. II. S. 2512/39 nadał uprawnienia państwowych liceów ogólno-kształcących Prywatnemu Liceum Koed. Tow. Żyd. Szk. Powszechnych i Średnich „Safa Berura" w Tarnowie

Święto pułkowe

Doroczne święto pułkowe obchodzone było w tym roku w ramach ściśle wewnętrznych. W sobotę 27 maja odbyło się w kościele XX Misjonarzy nabożeństwo żałobne za poległych żołnierzy, a w godzinach wieczornych odbył się w koszarach E. Plater apel poległych. W niedzielę odprawił w powyższych koszarach ks. poseł dr Lubelski mszę polową, a kazanie wygłosił ks. dr Bulanda. Popołudniu odbył się w koszarach Chmielewskiego wspólny obiad żołnierski, a wieczorem zabawa żołnierska w sali Sokoła.

Komitet dla bojkotu towarów niemieckich

Na odbytym onegdaj posiedzeniu komitetu dla bojkotu towarów niemieckich wybrano zarząd złożony z przedstawicieli poszczególnych branż, oraz prezydium w następującym składzie pp.: prezes — prof. inż. Franciszek Kruszyna, wiceprezesi — pp. Karol Nowak, mgr H. Spielman, dr Leon Fürbek i dr Wolf Mandel, a sekretarze — mgr Roman Ryżewski i A. Sauerstrum.

Ze spraw miejskich

Magistrat uchwalił rozpisać przetarg ofertowy na budowę IV domu czynszowego z kredytów Towarzystwa Osiedli Robotniczych, oraz rozpisać przetarg ofertowy na budowę hali głównej elektrowni miejskiej.

Dalej uchwalił przystąpić do budowy śluzy (zapory) na wale rzeki Białej dla rowu chyszowskiego i rozpisać przetarg na jej wykonanie. W przepiskwym terminie wpłynęły 3 oferty a mianowicie: firmy Olszowski Lwów na kwotę zł 14.980, Groszczyński Kraków zł 12 840, mjr Poliwka zł 29.425. Rozstrzygnięcie ofert nastąpi w sobotę 3 bm.

Prezydent dr Brodziński bawił we wtorek i środę w Krakowie, gdzie brał udział w posiedzeniach Rady Nadzorczej Kamieniołomów, zaś we czwartek p. prezydent wyjechał w sprawach służbowych do Warszawy.

Wiceprezydent mgr Kołodziej rozpoczął z dniem 30 maja br. 3 tygodniowy urlop wypoczynkowy.

Według krążących pogłosek sprawa protestów przeciw wyborom do Rady miejskiej zostanie ostatecznie rozstrzygnięta w poniedziałek 5 b. m. przez Radę Wojewódzką w Krakowie. Sfery dobrze informowane zapewniają, że protesty będą odrzucone.

Zarząd Miejski zakupił dla miejskiej straży pożarnej nowe auto-pogotowie — przeciwpożarowe za kwotę zł 12.500. Należy zaznaczyć, że do auta tego używane będą własne podwozia i dzięki temu koszt auta jest stosunkowo niski (zupełnie nowe auto kosztuje 35.000 zł).

Czy wykupiłeś już szekel?

Zakłady kartograficzne w Tarnowie

Firma Nowak z Katowic zamierza przenieść swe zakłady kartograficzne do Tarnowa. W tym celu firma powyższa prowadzi pertraktacje o kupno 10 000 m² gruntu pod budowę wielkiej drukarni i litografii oraz domów mieszkalnych dla 100 robotników specjalistów, którzy będą zatrudnieni w powyższych zakładach.

Nowy dyr. Banku Gosp. Krajowego

Dyrektor Banku Gospodarstwa Krajowego w Tarnowie p. Hanausek rozpoczął urlop zdrowotny. Dyrektorem tarnowskiego oddziału B. G. K. został mianowany p. dr Stanisław Rutowicz.

Nowy inspektor pracy

W miejsce inspektora pracy p. inż. Korkiewicza, który został przeniesiony do Krakowa przybył do Tarnowa jako inspektor pracy p. inż. Jan Mazanowski.

Przeniesienie straganów

Z dniem 1 bm. wszystkie stragany — z wyjątkiem straganów z owocami i jarzynami — zostały przeniesione z Rynku na Burek.

Święto Ludowe w Tarnowie

W ramach święta ludowego odbyło się w niedzielę 28 maja zgromadzenie ludowe w sali Sokoła z udziałem licznych delegatów z okolicznych powiatów. Zagaił wiec prezes Witek, poczym referat polityczny wygłosił p. Leś. W końcu wygłosił krótkie przemówienie prezes W. Witos.

Inż. Józefowi Biegeleisenowi z powodu zgonu Jego błp. MATKI wyraża serdeczne współczucie

Stow. Żyd. Słuch. U. J. „Ognisko„ w Tarnowie

Obrona przeciwlotnicza i przeciwgazowa ludności

IV

Co to jest alarm gazowy?

Alarm gazowy będzie ogłaszany tylko na terenie tych domów, lub bloków domów, których mieszkańcy są zagrożeni gazami bojowymi. Alarm ten rozprzestrzeniać będą organa bezpieczeństwa samoobrony za pomocą blaszanych gongów, rozwieszonych na terenie bloków domów w razie wyczucia gazów bojowych, względnie na zarządzenie komendantów bloków wzgl. domów.

Z chwilą zarządzenia alarmu gazowego należy stosować się:

a) do wskazówek wywieszonych w bramach domów lub umieszczonych w broszurkach L.O.P.P.,

b) oraz do zarządzeń komendanta opl. bloku wzgl. kierownika opl. domu.

Co to jest alarm pożarowy?

Alarm pożarowy będzie ogłaszany tylko na terenie tych domów, w których wybuchł pożar, lub ktore są zagrożone pożarem.

Alarm pożarowy zarządza tylko komendant opl. bloku domów, a ogłaszany będzie za pomocą dzwonków ręcznych zwyczajnych.

Z chwilą alarmu pożarowego należy stosować się:

a) do wskazówek wywieszonych w bramach domów, lub umieszczonych w broszurkach L.O.P.P.,

b) oraz do zarządzeń komendanta opl. bloku wzgl. kierownika opl. domu.

Co oznacza odwołanie alarmu lotniczego?

Odwołanie alarmu lotniczego będzie ogłaszane równocześnie w całym mieście na rozkaz dowódcy OPL. lub komendanta opl. ośrodka.

Odwołanie alarmu lotniczego oznacza, że niebezpieczeństwo nalotu i bombardowania już minęło i jeśli niema innych przeszkód, mieszkańcy mogą wrócić do normalnych zajęć.

Przeszkodą dla mieszkańców poszczególnych domów przy powrocie natychmiast do normalnych zajęć, po odwołaniu alarmu lotniczego może być:

a) albo obecność w bezpośrednim otoczeniu niewybuchów bomb,

b) albo obecność jeszcze po skończonym bombardowaniu gazów bojowych w bezpośrednim otoczeniu,

c) albo trwające jeszcze niebezpieczeństwo pożarowe.

W tych wypadkach, mimo odwołania alarmu lotniczego na terenie miasta, mieszkańcy poszczególdomów będą mogli powrócić do normalnych zajęć dopiero po zlikwidowaniu grożącego niebezpieczeństwa t. j. po odwołaniu alarmu lotniczego, gazowego lub pożarowego przez komendantów opl. bloków domow przy pomocy ich organów bezpieczeństwa.

Odwołanie alarmu lotniczego będzie dokonywane przy pomocy syren alarmowych fabrycznych i kolejowych, przez podawanie urywanych dźwięków tych syren przez okres 3 (trzech) minut. (Dokończenie nastąpi)

Ze sportu

Mościce — Grzegórzecki 7:0 (3:0)

Zawody o mistrzostwo Ligi Okręgowej

Znajdująca się w doskonałej formie drużyna Mościc odniosła zasłużone zwycięstwo nad słabo grającą drużyną Grzegórzeckiego, który jest poważnym kandydatem do spadku. Przez cały czas zawodów zaznaczyła się wyraźna przewaga gospodarzy, którzy niemal nie schodzili z pola karnego przeciwnika. Cała drużyna Mościc stała na wysokości zadania, zwłaszcza atak, który w tym dniu był świetnie usposobiony. Goście okazali się zespołem słabym, ustępując gospodarzom pod każdym względem. — Dzięki temu zwycięstwu Mościce wysunęły się na 4 miejsce w tabeli przed Tarnovią, mając równą ilość punktów (19) i lepszy stosunek bramek.

Chełmek — Tarnovia 5:2 (2:1)

Powyższe zawody, rozegrane w Chełmku zakończyły się porażką Tarnovii, która ostatnio wykazuje spadek formy. Przez zwycięstwo to Chełmek wydobył się ze strefy zagrożonej pozostawiając za sobą 3 drużyny, które kandydują do spadku, a to: Grzegórzecki, Makkabi i Zwierzyniecki. Najbliższe spotkania zadecydują, która z powyższych drużyn podzieli los Korony, opuszczającej już definitywnie szeregi Ligi Okręgowej.

Tarnovia I b — Jutrzenka 3:1

em-er

Podziękowanie

WPanu SZYMONOWI FINDLINGOWI za datek w kwocie 25 zł na rzecz najbiedniejszych dzieci Ochronki Żydowskiej dziękuje serdecznie

Zarząd Ochronki Żydowskiej w Tarnowie

Podziękowanie

Wszystkim WPaniom i WPanom, którzy brali czynny udział w zbiórce ulicznej, odbytej dnia 26 maja br. na rzecz naszego stowarzyszenia, oraz wszystkim ofiarodawcom składamy najserdeczniejsze podziękowanie.

Zbiórka przyniosła kwotę 136 zł, która została przeznaczona w zupełności na kolonię wakacyjną dla biednej dziatwy szkolnej.

Zarząd Stow. „Opieka nad biedną żyd. młodzieżą szkolną“ w Tarnowie

II. ratę POP należy wpłacić do 5 bm.

Z org. Hanoar Hacijoni

W ramach pogadanek ogólno-kształcących odbył się na gdudzie Miszmar Hajardeń „sąd literacki“ nad powieścią K. Alberti „Ci którzy przyjdą“. Na warstwie cofim wygłoszono pogadankę na temat: Spotkanie Goethego z Beethowenem.

W pierwszy dzień święta Szawuot odbyły się w poszczególnych warstwach zbiórki poświęcone świętu. Na ich treść złożyły się pogadanki, deklamacje, śpiewy solowe i chóralne.

W drugi dzień świąt rozpoczął się egzamin warstwy Zejwim z zakresu historii Żydów, syjonistyki, palestynoznastwa i skautingu Egzamin otwarto na uroczystym raporcie warstwy Zejwim, na którym prócz kierownika warstwy zabrał głos kierownik gniazda Fajwel Jachimowicz, który omówił znaczenie naszej pracy samokształceniowej i skautowej. Do egzaminu stanęło 140 członków warstwy Zejwim. Egzamin trwał trzy dni i został zakończony w sobotę. Egzamin wykazał pracę i postęp z Zejwów w wszystkich dziedzinach pracy organizacyjnej. Wyniki egzaminu będą ogłoszone na uroczystym raporcie w sobotę.

W sobotę, dnia 3 czerwca b. r. o godz. 7.30 wiecz. odbędzie się na boisku Gimn. im. błp. dra O. Thona, Topolowa 4, uroczysty raport org. Hanoar Hacijoni w rok po osiedleniu kibucu w Tel Icchak.

Prezydium Patronatu nad org. Hanoar Hacijoni w Tarnowie ukonstytuował się następująco: prezes — dr A. Chomet, zast. prezesa — J. Fast, skarbnik — H. Fluhr, sekretarz — A. Taub, resort gospodarczy — E Fluhr resort kolonijny — J. Fast, resort plugi — Ch. Ehrlich, resort opieki sanitarnej — dr W. Mandel, resort wychowawczo-kulturalny — A. Taub. Przewodniczący resortów przystąpili do pracy. Akcja kolonijna przyczyni się do wyjazdu większej grupy na urządzone obozy letnie wychowawcze, instruktorskie i obozy pracy w Krajowicach. Resort plugi przystąpił do przekształcenia plugi na placówkę zawodową. Resort finansowy przystąpił do werbowania deklarantów wśród sympatyków org. Hanoar Hacijoni. L.

Z Opieki nad biedną żyd. młodzieżą szkolną

Dnia 31 maja zakończono akcję dożywiania dzieci. Z dożywiania korzystało w okresie zimowym 700 dzieci, które codziennie otrzymały ciepły obiad. Wydano 12.923 obiadów. Koszt dożywiania wynosił 2.100 zł.

Obecnie zarząd Stow. czyni przygotowania do uruchomienia kolinii wakacyjnej w Ciężkowicach, z której korzystać będzie 150 dzieci.

Kronika

Zgłoszenia do egzaminów wstępnych do gimnazjum i liceum Tow. „Safa Berura“ przyjmuje Dyrekcja w godzinach urzędowych

Epilog napadu na Dom Robotniczy. W związku z głośnym w swoim czasie napadem bojówki endeckiej na lokal PPS. przy ul. Narutowicza. — Sąd okręgowy w Tarnowie skazał członków PPS. Twardzika i Kochańskiego, oraz członków Stronnictwa Narodowego Łacinę i Kozła po 6 miesięcy więzienia. Sąd apelacyjny jednad uniewinnił członków PPS. Twardzika i kochańskiego, zaś wyrok odnośnie do członków S. N. Łacinę i Kozła zatwierdził. Twardzika i Kochańskiego bronił dr Szumski.

Kino Apollo. Świetna komedia „Naokoło świata za 25 centimów“. W głównej roli Fernandel.

Podziękowanie

WP. drowi LUDWIKOWI EISENOWI oraz **WP. drowi ARTUROWI HULLESOWI** za zupełnie bezinteresowne wyleczenie mej żony z poważnej choroby, oraz akuszerce **p. Bernsteinowej** za troskliwą opiekę, składam tą drogą serdeczne podziękowanie **Akiwa Russ**

Z Ezry Chalucowej

Nowo wybrany Komitet „Ezry Chalucowej“ przystąpił do intensywnej pracy W sobotę 13 maja komitet odwiedził plugę Hanoar Hacijoni i plugę Gordoni, zapoznając się dokładnie z ich stanem i potrzebami. Z powodu braku pracy i krytycznego położenia tych plug komitet przeprowadza obecnie akcję zbiórkową oraz akcję werbowania członków, które niezawodnie znajdą poparcie wśród społeczeństwa żydowskiego.

Wykaz akcji węglowej na rok 1938/39

Abramowicz i Fränkel 10.—, Afenkraut Leib 5.—, Adler Israel 2.—, Apfel Regina 5.—, Aberdam Chaim 5.—, Anisfeldowie 5.—, Aberdam Chaim Munie 3.—, dr Ader 3.—, Apfelbaum (restaurator) 10.—.

Banki: Spółdz. Towarz. Wzaj. Kredytu 150.—, Powszechny Bank Związkowy 50.—, Towarz. Eskontowe 50.—, Kasa Oszczędności 100.—, Związek Kredytowy 20.—.

Bleich Alter 5.—, Biegeleisen Ch. 5.—, Bajer J. 5.—, Blaser Bracia 10.—, Blaugrund Feiga 5.—, Beitscher Ignacy 10.—, Blauner Chaskel 5.—, Batist Gusta 5.—, Blitz S. 2.—, Beller Etel 10.—, Baron Eliasz 100.—, Betrübniss Chiel 2.—, dr Bloch Marcin 5.—, dr Basler Anzelm 10.—, Blond Salamon 3.—, Błoński M. 10.—, dr Bloch Szymon 10.—, Blonder Abraham 15.—, dr Braum 5.—, Blonder Isak 3.—, Borgenicht Leon 5.—, Beier i Zimmerman 2.—, Bergman Naftali 10.—, Balsam 100 kg. węgla 4.—, dr Bienenstock Dawid 2.50, Bernknopf Menasche 3.—, Bronstein Chaskel 5.—, Berner Herman 15.—, Batist Jakób 5.—, Budyn Samuel 5.—, Braun Samuel 5.—, Bernstein R. 5.—.

Dr Czech Bernard 3.—.

Dorrlich Szymon 5.—, dr Drillich 5.—, Degen Helena 5.—, Dindas Feiwel 10.—, Damm Abraham 5.—, Delka (f-a Orzeł) 25.—, dr Dresner 5.—, Dintenfas Maks i Sam 12.—, Daar Markus 10.—.

Engelberg Izak 10.—, Engländer Samuel 10.—, Eisen Aron 8.—, Einspruch Mendel 5.—, Eder Hersch 10.—, Engelhard 100 kg. węgla 4.—, Fr. Esbeje 10.—, Eisen Isydor 20.—, Edelstein 5.—.

Fabian i Fränkel 10.—, Fallman Chiel 5.—, Feld Aniela i Juliusz 20.—, Feld Gusta 10.—, Fisch Majer 5.—, Fogelfang Alter 5.—, Fischelberg i Lieberman 15.—, Fischler Natan 5.—, Friedman Abe 5.—, Flaschen Mozes 5.—, Fenichel Zygmunt 3.—, Fränkel Eliasz 8.—, Fast Josef 10.—, Fischbein Gerson 10.—, Teller Bracia 10.—, Fuks Szulem 10.—, Fluhr Henryk 20.—, dr Fenichel 5.—, dr Feiwel 10.—, dr Frenkel i mgr Frenkel 5.—, Feld Arnold 5.—, dr Förster Adolf 5.—, Fluhr Herman 50.—, Faber Izak 7.50, Feig Josef 5.—, dr Fisch 5.—, Friess Leon 100 kg. węgla 4.—, Feigenbaum 5.—, Fluhr S. 100 kg. węgla 4.—. (c. d. n.)

Ceny ogłoszeń: Strona 350 zł, 1/2 str. 175 zł, 1/4 str. 90 zł, 1/8 str. 45 zł. 1/16 str. 30 zł, 1/32 str. 15 zł. Przed tekstem 100% drożej. Drobne za słowo 30 gr

Prenumerata: Miesięcznie zł 1·10, kwartalnie zł 3·30, półrocznie zł 6·6C, rocznie 13.20. Prenumerata zagraniczna miesięcznie zł 1·50

Wydawca i redaktor Chaim Friedman.

Drukiem I. Engelberga w Tarnowie